

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАКРОЕКОНОМІКА

**Методичні вказівки для
самостійної роботи**

СУМИ – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Факультет економіки та менеджменту
Кафедра економіки та підприємництва ім. І.М. Брюховецького**

МАКРОЕКОНОМІКА

**Методичні вказівки для
самостійної роботи**

для здобувачів 2 курсу спеціальностей

**051 «Економіка»,
071 «Облік і оподаткування»,
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,
073 «Менеджмент»,
075 «Маркетинг»,
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
281 «Публічне управління та адміністрування»**

перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

УДК 330.8 (072)
П 32

Укладачі: Пилипенко Н.М., доцент, к.е.н., доцент кафедри економіки та підприємництва імені професора І.М. Брюховецького
Пилипенко В.В., професор, к.е.н., професор кафедри економіки та підприємництва імені професора І.М. Брюховецького

Пилипенко Н.М., Пилипенко В.В.

П 32 Макроекономіка: методичні вказівки для самостійної роботи для здобувачів 2 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання спеціальностей 051 «Економіка», 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 281 «Публічне управління та адміністрування» / Суми, Сумський національний аграрний університет, 2023 – 43с.

У навчально-методичному виданні подані тематичний план, та завдання для самостійної роботи, які включають основні терміни і поняття; довідковий матеріал; проблемні питання; вправи; питання для закріплення перевірки знань тем, що вивчаються; список рекомендованих джерел по кожній темі.

Рецензенти: Турчіна С.Г., к.е.н., доцент, кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової СНАУ

Ковальова О.М., к.е.н., доцент кафедри економіки та підприємництва імені професора І.М. Брюховецького СНАУ

Відповідальний за випуск:

Пилипенко В.В., професор кафедри економіки та підприємництва ім. І.М. Брюховецького

Рекомендовано до видання навчально-методичною радою факультету економіки та менеджменту. Протокол № 7 від «23» лютого 2023 року

ЗМІСТ

	Стор.
Передмова	4
Тематичний план	6
Предмет, методи та функції макроекономіки	7
Макроекономічні показники в системі національних рахунків	10
Макроекономічна нестабільність: циклічність та безробіття	15
Інфляція та антиінфляційна політика	18
Сукупний попит та сукупна пропозиція	21
Кейнсіанська модель макроекономічної рівноваги. Теорія мультиплікаторів	24
Бюджетно-податкова політика	27
Грошовий ринок та монетарна політика	29
Макроекономічна рівновага на товарному та грошовому ринках.	32
Механізм зовнішньоекономічної діяльності: зовнішньоекономічна політика	34
Моделі відкритої економіки.	38
Економічне зростання. Модель Р.Солоу.	41

Передмова

Методичні вказівки для самостійної роботи з курсу «**Макроекономіка**» підготовлені у відповідності до навчальної програми курсу, який є нормативною дисципліною навчального плану підготовки бакалаврів за спеціальностями 051 «Економіка», 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 281 «Публічне управління та адміністрування».

Метою навчальної дисципліни «**Макроекономіка**» є озброїти студентів знаннями про основні показники, фактори і наслідки макроекономічного розвитку країни в умовах ринку і про державне корегування цього розвитку у відповідності з цілями і пріоритетами економічної політики.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни «**Макроекономіка**» є: показати місце макроекономічної науки в суспільстві, розкрити її головне завдання і понятійний апарат; розкрити зміст основних економічних теорій, на яких ґрунтується сучасна макроекономічна наука; висвітлити основні методи і моделі макроекономічного аналізу; визначити саморегулюючі функції ринкового механізму, необхідність і сутність державного втручання в економіку; ознайомити з основними моделями прогнозування економічного розвитку і методами розрахунку показників економічного росту.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані наступні елементи компетентності:

знання:

- макроекономічної теорії, проблем, які вона досліджує;
- системи національних рахунків, її основних показників;
- економічних моделей національного виробництва, їх відмінностей;
- причин і механізмів економічної циклічності та особливостей економічної кризи в Україні;
- основних макроекономічних проблем та механізмів їх вирішення; механізму впливу бюджетно-податкової та кредитно-грошової політики на макроекономічну рівновагу;
- основних концепцій грошей та інструментарію грошової політики;
- основних моделей економічного зростання.

вміння:

- оцінювати основні взаємозв'язки між системою національних рахунків (СНР);
- моделювати макроекономічну рівновагу залежно від сукупного попиту і пропозиції;
- аналізувати наслідки безробіття та інфляції, дискреційної фіскальної політики;
- оцінювати ознаки та вплив кредитно-грошової політики уряду на динаміку виробництва;

- виявляти і оцінювати чинники економічного зростання України, принципові макроекономічні зв'язки;
- застосовувати економічні моделі для прогнозування впливу на макроекономічні процеси.

Вивчення навчальної дисципліни «**Макроекономіка**» передбачає формування у студентів наступних загальних компетентностей:

Програмна компетентність	Шифр
Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	ЗК3
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	ЗК4
Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій	ЗК7
Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел	ЗК8
Здатність приймати обґрунтовані рішення	ЗК11
Навички міжособистісної взаємодії	ЗК12

У результаті вивчення навчальної дисципліни «**Макроекономіка**» студенти повинні бути здатними продемонструвати такі результати навчання:

Програмні результати навчання	Шифр
Розуміти основні поняття та категорії макроекономічної теорії, а також проблеми, які вона досліджує	ДРН1
Розуміти основні макроекономічні проблеми та механізми їх вирішення, а також аналізувати наслідки безробіття та інфляції	ДРН2
Розуміти механізм впливу бюджетно-податкової та кредитно-грошової політики на макроекономічну рівновагу	ДРН3
Розраховувати показники економічної діяльності на макро-рівні згідно з системою національних рахунків (СНР)	ДРН4
Моделювати макроекономічну рівновагу залежно від сукупного попиту і пропозиції	ДРН5
Виявляти і оцінювати чинники економічного зростання України та розрахувати основні показники рівня економічного розвитку	ДРН6
Оцінювати наслідки впливу бюджетно-податкової, грошово-кредитної та торгівельної політики за різних режимів валютного регулювання	ДРН7

Тематичний план вивчення дисципліни

№ тем	Назви тем
1	Предмет, методи та функції макроекономіки
2	Макроекономічні показники в системі національних рахунків
3	Макроекономічна нестабільність: циклічність та безробіття
4	Інфляція та антиінфляційна політика
5	Сукупний попит та сукупна пропозиція
6	Кейнсіанська модель макроекономічної рівноваги
7	Бюджетно-податкова політика
8	Грошовий ринок та монетарна політика
9	Макроекономічна рівновага на товарному та грошовому ринках.
10	Механізм зовнішньоекономічної діяльності: зовнішньоекономічна політика
11	Моделі відкритої економіки.
12	Економічне зростання. Модель Р.Солоу.

Предмет, методи та функції макроекономіки

Основні категорії та поняття, необхідні для засвоєння теми: макроекономіка; об'єкт макроекономіки, економічна політика; макроекономічна модель; модель кругообігу; економічна система, ринкова економіка, командна економіка, національна економіка; економічні суб'єкти, домогосподарство; агрегування, індукція, дедукція, макроекономічний аналіз, інвестиції; заощадження; резиденти країни; економічна територія.

Довідковий матеріал Макроекономічні тотожності

Показники, тотожності	Двохсекторна модель	Трьохсекторна модель	Чотирьохсекторна модель
Сукупні витрати	$E = C + I$	$E = C + I + G$	$E = C + I + G + Xn,$ $Xn = X - M$
Сукупні доходи	$Y = C + S$	$Y = C + S + T,$ $T = Tx - Tr$	$Y = C + S + T,$ $T = Tx - Tr$
$Y = E$	$C + S = C + I, S = I$	$C + S + T = C + I + G, S + Tx = I + G + Tr$	$C + S + T = C + I + G + Xn,$ $S + Tx + M = I + G + Tr + X$
$I = S$	$I = Sp$	$I = Sp + Sg = Sn$	$I = Sp + Sg + Sf = Sn + Sf$
Ін'єкції = вилучення	$I = Sp$	$I + G + Tr = Sp + Tx$	$I + G + Tr + X = Sp + Tx + M$
<i>Позначення та символи, що використовуються</i>			
C	Споживчі витрати домогосподарств		
I	Інвестиційні витрати фірм		
G	Державні закупівлі		
Xn	Чистий експорт = Експорт – Імпорт		
$Yd = Y - Tx + Tr,$ $Yd = C + S$	Нааявні доходи		
S	Заощадження домашніх господарств (особисті заощадження)		
$Sg = T - G$	Державні заощадження (сальдо державного бюджету)		
$Sn = Sp + Sg$	Національні заощадження = Заощадження домашніх господарств + Державні заощадження		
$Sf = M - X = -Xn$	Іноземні заощадження = Імпорт – Експорт		
Tx	Загальні податки		
Tr	Трансферти		
$T = Tx - Tr$	Чисті податки		

Завдання для самостійної роботи

Підготуйте короткі (не більше 1 сторінки) відповіді на наступні питання:

1. Які макроекономічні питання обговорюють в Україні останнім часом?
2. Чому економісти будують моделі?
3. Припустімо, що Вас попросили розповісти про взаємозв'язок ринків з точки зору макроекономіки. Коротко перерахуйте основні тези Вашого викладу.

Оцініть чи вірні наступні твердження.

1. Макроекономіка досліджує проблеми виробництва і реалізації продукції в економічній системі.
2. Питання інфляції, темпів економічного зростання, безробіття і бюджетної політики відносяться до макроекономічних досліджень
3. Реальний ВВП характеризує обсяг виробництва за даний рік в існуючих цінах.
4. Валовий національний дохід складається з суми добавлених вартостей, вироблених в економіці за рік.
5. ВВП можна визначити, якщо підсумувати всі товари і послуги, створені за рік.
6. Дефлятор і індекс споживчих цін один і той же, так як через ці показники розраховується реальний ВВП.
7. Предметом макроекономіки виступає вивчення поведінки макроекономічних агентів на макроекономічних ринках.
8. Макроекономіка на відміну від мікроекономіки НЕ займається визначенням ціни і обсягу випуску продукції окремо взяти тієї фірми або галузі.
9. На відміну від мікроекономіки, що вивчає окремі ринки, макроекономіка досліджує закономірності поведінки економічних агентів на всіх галузевих ринках в цілому.
10. Макроекономіка на відміну від мікроекономіки НЕ базується на принципі раціональності поведінки економічних агентів.
11. Змінна є ендегенною, якщо її значення визначається всередині моделі.
12. Величина державних закупівель товарів і послуг являється політичною змінною і тому, як правило, є екзогенною.
13. Пропозиція грошей контролюється центральним банком і тому в макроекономічних моделях зазвичай є ендегенною змінною.
14. Валовий національний дохід – це сукупна ринкова вартість усіх кінцевих товарів і послуг, вироблених з допомогою національних чинників на території даної країни протягом року.

Проблемні питання

1. У 2022 р. 1536,6 млрд. грн спрямовано на національну безпеку і оборону України, це склало 32,5% ВВП. Планований розмір витрат на оборону на 2022 рік складав менше 5% від ВВП. Падіння ВВП за 2022 рік оцінюється в 30%. В той же час усі соціальні виплати були повністю профінансовані. Яким чином це вдалося зробити уряду України? Використайте для пояснення відповідний варіант моделі кругообігу.

2. Чому не існує ідеальної макроекономічної політики? Назвіть основні причини та наведіть приклади, які б підтвердили ваші висновки.

3. Якби Ви визначали напрями економічної політики в Україні, які б цілі з основних (визначених Яном Тінбергеном) Ви б поставили в пріоритеті на сучасному етапі розвитку України? Поясніть та обґрунтуйте свій вибір.

4. Чому ключові проблеми мікрорівня – максимізація особистої вигоди людини (корисності для споживача і прибутку для підприємця) – не мають практично ніякого значення на макрорівні? Відповідь обґрунтуйте з використанням моделі кругообігу.

Питання для закріплення та самоконтролю

1. Що є предметом вивчення макроекономіки? Яка її відмінність від мікроекономіки?
2. Які основні завдання макроекономіки. Дайте коротке визначення кожного з них. Поясніть чому країни прагнуть вирішити кожне із завдань.
3. Стисло поясніть деякі найважливіші відмінності між мікро- та макropідходом до економічного аналізу. Чи можна сказати, що ці два підходи чимось схожі?
4. Що розуміють під поняттями „витоки” та „ін’єкції” у моделі кругообігу ВВП, доходів та витрат для відкритої економіки?
5. У чому значення моделі кругообігу в економіці?
6. Які сектори взаємодіють в макроекономіці і яку роль вони виконують?
7. Чому в макроекономіці має значення відмінність між потоками і запасами?
8. Які основні види макроекономічної політики?
9. Чим відрізняється закрыта економіка від відкритої?

Рекомендована література

1. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій. / Укладачі: проф. Малий І.Й., проф. Радіонова І.Ф., доц. Куценко Т.Ф., доц. Федірко Н.В. та ін. К.: КНЕУ, 2017 С. 7-14. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/kmdu%20fetau/2017/Macro_e-lectures_2017_.pdf
2. Макаренко М. І., Семененко Т. О., Петрушенко Ю. М. Макроекономіка: підручник. 2-ге вид., переробл. Суми: СДУ, 2021. С. 8-27. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/86041/3/Makarenko.pdf>
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник/ за редакцією В.Д. Базилевича. 3-те вид., випр. К.: Знання, 2006. С. 15-50
4. Базилінська О.Я. Макроекономіка. 2-ге видання, виправл.: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2009. С. 5-19
5. Гронтковська Г.Є., Косік А.Ф. Макроекономіка: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2010. С. 12-49
6. Манків Григорі Н. Макроекономіка / Пер. з англ.; наук. ред. пер. С.Панчишина. К.: Основи, 2000. С. 34-43
7. Семюелсон Пол А., Нордгауз Вільям Д. Макроекономіка / Пер.з англ.. К.: Основи, 1995. С.109-110

Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Основні категорії та поняття, необхідні для засвоєння теми: національні рахунки, валовий внутрішній продукт (ВВП), валовий національний дохід (ВНД), кінцеві товари, проміжні товари, додана вартість, подвійний рахунок, споживчі видатки на товари і послуги, інвестиційні видатки, державні закупівлі товарів та послуг, чистий експорт, національний дохід (НД), особистий дохід (ОД), дохід у розпорядженні (ВД), реальний ВВП, номінальний ВВП, індекси Ласпейреса, Пааше та Фішера, дефлятор ВВП, індекс споживчих цін (ІСЦ), інфлювання та дефлювання ВВП, чистий економічний добробут (ЧЕД).

Довідковий матеріал

Показники	Методика розрахунку
Y	(за витратами): $C + I + G + X_n$ (за доходами): $W + R + i + Pr^c + Pri + A + T$
X_n	$X - M$
ЧВП	$Y - A$
НД	$ЧВП - T_n$
ОД	$НД - Вс - \text{податок на прибуток} - \text{нерозподілений прибуток} + TR$
ДКВ	$ОД - T_{інд}$
Індекс Ласпейреса (ІСЦ)	$\frac{\sum q_0 \cdot P_1}{\sum q_0 \cdot P_0}$
Індекс Пааше (дефлятор ВВП)	$\frac{\sum q_1 \cdot P_1}{\sum q_1 \cdot P_0}$
<i>Позначення та символи, що використовуються</i>	
Y	Валовий внутрішній продукт
ЧВП	чистий внутрішній продукт
НД	національний дохід
ОД	особистий дохід
ДКВ	дохід кінцевого використання (дохід після сплати податків)
$T_{інд}$	індивідуальні податки
C	споживчі витрати
I	валові приватні внутрішні інвестиції
G	державні закупівлі товарів та послуг
X_n	чистий експорт
X	експорт
M	імпорт
W	винагорода за працю
R	рента (орендна плата)
i	процент
Pr^c	прибуток корпоративного сектору
Pr^i	доходи від власності індивідуальних підприємців
A	амортизація
T_n	непрямі податки на бізнес (за мінусом субсидій бізнесу)
Вс	виплати на соцстрах

T_R	трансфери
q_0	обсяг товарів, вироблених у базовому періоді
q_1	обсяг товарів, вироблених у звітному періоді
P_0	ціна товарів, вироблених у базовому періоді
P_1	ціна товарів, вироблених у звітному періоді

Запитання для обмірковування

1. Чи може Ваш особистий дохід бути більшим, ніж цінність вироблених вами благ, в крайньому випадку, на протязі обмеженого проміжку часу? За яких умов це можливо?

2. Чи може сукупний дохід всіх членів суспільства перевищувати цінність сукупного випуску?

3. Чи схвалили б Ви врахування послуг домогосподарок у ВВП?

Які аргументи Ви могли би навести на користь цього? Чи вважаєте Ви, що неврахування цих послуг в ВВП якимось чином пов'язане з статтю, і якби більше чоловіків виконувало домашню роботу, то Мінекономіки змінило би свій підхід? Чому Мінекономіки не враховує цінність роботи чоловіка, якщо він смажить м'ясо для гостей, але враховує ту ж саму роботу, коли вона виконується за плату?

4. Проаналізуйте, як кожна із зазначених подій вплине на реальний ВВП. Чи, на вашу думку, зміна реального ВВП відображає відповідну зміну у функціонуванні економіки?

А) Повінь у Карпатах змусила власників курортів припинити на місяць їх роботу.

Б) Виведення нового сорту пшениці збільшило врожаї.

В) Загострення суперечностей між трудовими спілками і роботодавцями спричинило хвилю страйків.

Г) Попит на продукцію фірм зменшується, тому вони звільняють частину працівників.

Д) Верховна Рада ухвалила нові закони на захист довкілля, які забороняють фірмам використовувати виробничі технології, що дуже забруднюють навколишнє середовище.

Е) Більше учнів старших класів залишають школу, щоб працювати, наприклад, стригти газони.

Є) По всій країні батьки скорочують свій робочий тиждень, щоб більше часу проводити з дітьми.

5. Припустимо, що багата жінка виходить заміж за свого дворецького. Після одруження її чоловік, як і раніше, прислуговує їй, а вона, як і раніше, матеріально підтримує його (але уже як свого чоловіка, а не як найманого працівника). Як впливає цей шлюб на величину ВВП? Чому він має позначитись на величині ВВП?

6. В одній зі своїх промов у 1968 р., коли сенатор Роберт Кеннеді боровся за пост президента США, він сказав про ВВП такі слова:

«ВВП не враховує здоров'я наших дітей, якості їхньої освіти і радості від їхніх ігор. Він не відображає краси поезії і міцності наших шлюбів, високого

інтелектуального рівня наших суспільних дискусій і чесності наших посадових осіб. Він не вимірює ні нашої мужності, ні нашої мудрості, ні нашої відданості рідній країні. Він вимірює все, окрім того, що робить наше життя чогось вартим, і може сказати нам про Америку все, окрім того, чому ми гордимся, що ми – американці».

Чи мав рацію Роберт Кеннеді? Якщо так, то чому ж тоді нас так турбує динаміка ВВП?

Завдання.

Розрахувати ВВП України у 2020 р. використовуючи відомі методики та офіційні джерела статистичної інформації.

Джерело: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/02/NRU_2020.pdf

Задачі

Задача 1.

Припустимо, що Петренко, купивши насіння на 500 грн., виростить урожай овочів і продасть його Тарасенку за 3000 грн. Тарасенко частину урожаю продасть на консервний завод за 1500 грн., а другу частину продасть вроздріб всім бажаючим для особистого споживання за 2000 грн. на заводі з куплених овочів зроблять консерви, які продадуть оптом за 3500 грн. Оптовий торговець продасть їх роздрібним торговцям за 4500 грн., а ті продадуть їх на ринку за 7000 грн. На скільки в підсумку зміниться валовий внутрішній продукт?

Задача 2.

Студент споживає тільки яблука. У рік 1-й червоні яблука коштують 1 грн. за одне, зелені яблука – 2 грн. за одне, і студент купує 10 червоних яблук. У рік 2-й червоні яблука коштують 2 грн., зелені – 1 грн., і студент купує 10 зелених яблук.

а) Обчисліть індекс споживчих цін для яблук у кожному році. Нехай рік 1-й є базовим роком, в якому споживчий кошик незмінний. Як зміниться ваш індекс у році 2-му?

б) Обчисліть номінальні видатки студента на яблука у кожному році. Як вони зміняться у році 2-му?

в) Приймаючи рік 1-й за базовий, обчисліть реальні видатки студента на яблука у кожному році. Як вони зміняться у році 2-му?

г) Визначивши дефлятор як відношення номінальних видатків до реальних, обчисліть дефлятор для кожного року. Як зміниться дефлятор у році 2-му?

д) Припустимо, що студент отримує однакове задоволення від споживання червоних і зелених яблук. Наскільки зросла реальна вартість життя для студента?

Порівняйте відповідь на це запитання з відповідями на запитання а) і г). Що говорить цей приклад про індекси Ласпейреса і Пааше?

Задача 3.

За даними таблиці обчисліть:

- а) величину особистих споживчих витрат;
- б) валові внутрішні приватні інвестиції;
- в) чистий експорт;
- г) ВВП за витратами;
- д) загальний прибуток корпорацій;
- є) національний дохід;
- е) ЧВП;
- ж) ВВП за доходами;
- з) особистий дохід;
- і) використовуваний дохід.

Рахунок	Варіанти значень		
	1	2	3
Витрати на предмети споживання тривалого користування	163	947	12,6
Витрати на товари поточного споживання	246	1742	7,1
Витрати на послуги	104	537	5,9
Спожитий основний капітал	593	505	7,3
Чисті інвестиції	313	260	1,0
Держзакупівлі товарів і послуг	211	964	9,6
Експорт	157	108	2,4
Імпорт	143	201	2,4
Непрямі податки	24	391	1,8
Зарплата найманих робітників	361	2905	25,5
Рентні платежі	91	20	0,4
Відсоток	45	392	4,6
Доходи від індивідуальних вкладень капіталу	116	325	1,2
Податки на прибутку корпорацій	282	147	1,2
Дивіденди	53	98	0,8
Нерозподілені прибутки корпорацій	79	79	0,7
Внески на соцстрахування	124	445	4,4
Трансфертні платежі	257	768	7,3
Особистий прибутковий податок	106	590	5,8

Задача 4.

На основі вихідних даних, приведених у таблиці підрахуйте:

- величину номінального і реального валового національного продукту
- визначте індекс-дефлятор ВВП;
- вкажіть на два можливих варіанти показника реального ВВП і індекса-дефлятора (передбачається, що національна економіка складається з чотирьох зазначених галузей).

Найменування продукції	Перший рік		Другий рік	
	Фізичний обсяг продукції	Ціна за од.	Фізичний обсяг продукції	Ціна за од.
Зерно (млн.тонн)	100	100	120	150
Хліб (млн.тонн)	120	150	140	200
Нафта (млн.тонн)	200	80	190	100
Телевізори (млн.шт.)	10	500	9	600

Питання для закріплення та самоконтролю

1. Поняття про Систему національних рахунків (СНР). Загальна характеристика валового внутрішнього продукту (ВВП). Поняття «резидент економіки».
2. Особливості та принципи розрахунку макроекономічних показників у СНР. Принципи обчислення ВВП.
3. Методи розрахунку ВВП.
4. Інші показники СНР. Взаємозв'язок між ними.
5. Реальні та номінальні величини. Цінові індекси
6. ВВП та економічний добробут. Чистий економічний дохід

Проблемне питання

Чи завжди показник ВВП на душу населення характеризує рівень життя населення? Назвіть декілька причин, коли це не так.

Рекомендована література

1. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій. / Укладачі: проф. Малий І.Й., проф. Радіонова І.Ф., доц. Куценко Т.Ф., доц. Федірко Н.В. та ін. К.: КНЕУ, 2017 С. 15-31. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/kmd_u%20fetau/2017/Macro_e-lectures_2017_.pdf
2. Макаренко М. І., Семененко Т. О., Петрушенко Ю. М. Макроекономіка: підручник. 2-ге вид., переробл. Суми: СДУ, 2021. С. 28-47. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/86041/3/Makarenko.pdf>
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник/ за редакцією В.Д. Базилевича. 3-те вид., випр. К.: Знання, 2006. С. 54-94
4. Базилінська О.Я. Макроекономіка. 2-ге видання, виправл.: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2009. С.20-46
5. Гронтковська Г.Є., Косік А.Ф. Макроекономіка: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2010. С. 53-75
6. Манків Григорі Н. Макроекономіка / Пер. з англ.; наук. ред. пер. С.Панчишина. К.: Основи, 2000. С. 34-71.

Макроекономічна нестабільність: циклічність та безробіття

Основні категорії та поняття, необхідні для засвоєння теми: *робоча сила; зайняті; безробітні; структурне безробіття; циклічне безробіття; фрикційне безробіття; природна норма безробіття, NAIRU; рівень безробіття; повна зайнятість; індексація; економічний цикл; теорії циклів; фаза циклу; депресія; розрив ВВП; закон Оукена, національний ринок праці, попит на робочу силу, пропозиція робочої сили.*

Довідковий матеріал

Показники	Методика розрахунку
Рівень зайнятості	$L = \frac{З}{E_{ан}} \cdot 100\%$
Рівень безробіття	$U = \frac{Б}{E_{ан}} \cdot 100\%$
Природний рівень безробіття	$U^* = \frac{F_f + F_t}{E_{ан}}$
Закон Оукена	$\frac{Y^* - Y}{Y^*} \cdot 100\% = \beta \cdot (U - U^*)$,
<i>Позначення та символи, що використовуються</i>	
L	рівень зайнятості
З	кількість зайнятого населення
E_{ан}	економічно активне населення
U	рівень фактичного безробіття
Б	кількість безробітного населення
U*	природний рівень безробіття
F_f	кількість фрикційних безробітних
F_t	кількість структурних безробітних
Y*	обсяг ВВП, виробленого за умови повної зайнятості (потенційний ВВП)
Y	фактичний ВВП
β	параметр Оукена, тобто коефіцієнт чутливості ВВП до динаміки безробіття (2 – 2,5%)

Завдання для самостійної роботи

1. Визначте, до якої категорії (зайняті, безробітні, ті, що не включаються в робочу силу)

можна віднести таких осіб.

- Домогосподарка, що присвятила себе сім'ї та вихованню дітей.
- Вчитель, що за станом здоров'я більше не може працювати з дітьми.
- Фінансовий аналітик, звільнений через помилковий аналіз.
- Актор, що підробляє на корпоративних вечірках.
- Грабіжник, засуджений на 3 роки.

2. Визначте, про який саме вид безробіття йдеться в наведених ситуаціях:

– Випускник університету, який з'ясував, що його освіта застаріла і нікому не потрібна.

– Копірайтер, звільнений через рецесію.

– Ріелтер, втративший роботу через падіння попиту на нерухомість.

– Іміджмейкер, який звільнився з метою переїхати до столиці.

Задача 1.

Чисельність населення складає 100 млн. чол., 24 млн. – діти до 16 років, а також люди, які знаходяться у довготривалій ізоляції(психіатричні лікарні, колонії і т.п.); 30 млн. вибули зі складу робочої сили; 4,6 млн. – безробітні; 1млн. – працівники, які зайняті неповний робочий день і шукають роботу.

Розрахувати:

а) величину робочої сили

б) рівень безробіття.

Задача 2.

Підрахуйте недостаючі показники для наступних умовних статистичних даних про розподіл неінституційного населення:

неінституційне населення	<u>тис. чол</u> 38500
кадрові військовослужбовці	430
особи, зайняті в цивільних галузях	22700
особи, що не входять до самодіяльного населення	13680
самодіяльне населення	
безробітні	
рівень безробіття	
рівень зайнятості	

Задача 3.

Недоотриманий ВВП розрахований у відповідності до закону Оукена, склав 100 млрд. гр.од. при фактичному його обсязі 900 млрд. гр.од. Зайняте населення у країні становить 50 млн. чол., а безробітних – 6 млн. чол. Розрахуйте чисельність циклічних безробітних.

Задача 4.

Номінальний ВВП (Y) в n-році дорівнював 100 000 (млрд. гр. од.). Природний рівень безробіття в цьому ж році дорівнював 7%, а фактичний рівень безробіття – 9%. Яким би мав бути потенційний обсяг виробництва в n-му році за законом Оукена?

Задача 5.

Визначте ВВП-розрив у країні, використовуючи закон Оукена, де економічну ситуацію характеризують такі дані:

– фактично вироблений ВВП – 100 млрд. дол.;

– економічно активне населення – 25 млн. чол.;

– чисельність безробітних за типами:

а) фрикційне – 200 тис. чол.; б) структурне – 300 тис. чол.; в) циклічне – 400 тис. чол.

Задача 6.

Припустимо, що рівень безробіття складає 8%, а ВВП – 4000 дол. Яка приблизно величина потенційного ВВП, якщо природний рівень безробіття 6%?

Задача 7.

Збільшення рівня безробіття з 8 до 10% призвело до скорочення ВВП з 24 до 20 млрд грн. Знайти потенційний ВВП.

Задача 8.

Чисельність зайнятих у країні становить 63,7 млн, чисельність безробітних – 6,3 млн. Якщо природний рівень безробіття 6%, визначте чисельність циклічних безробітних

Питання для закріплення та самоконтролю

1. Сутність та фази економічного циклу.
2. Теорії ділових циклів.
3. Безробіття: суть та вимірювання.
4. Типи безробіття. Природний рівень безробіття. Концепція NAIRU.
5. Економічні та соціальні втрати від безробіття. Закон Оукена.

Рекомендована література.

1. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій. / Укладачі: проф. Малий І.Й., проф. Радіонова І.Ф., доц. Куценко Т.Ф., доц. Федірко Н.В. та ін. К.: КНЕУ, 2017 С. 32-40. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/kmdu%20fetau/2017/Macro_e-lectures_2017_.pdf
2. Макаренко М. І., Семененко Т. О., Петрушенко Ю. М. Макроекономіка: підручник. 2-ге вид., переробл. Суми: СДУ, 2021. С. 48-68. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/86041/3/Makarenko.pdf>
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник/ за редакцією В.Д. Базилевича. 3-те вид., випр. К.: Знання, 2006. С. 379-415
4. Базилінська О.Я. Макроекономіка. 2-ге видання, виправл.: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2009. С. 47-57
5. Гронтковська Г.Є., Косік А.Ф. Макроекономіка: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2010. С. 263-320
6. Манків Григорі Н. Макроекономіка / Пер. з англ.; наук. ред. пер. С. Панчишина. К.: Основи, 2000. С. 162-189, 201-215.

Інфляція та антиінфляційна політика

Основні категорії та поняття, необхідні для засвоєння теми: *інфляція; дефляція; помірна інфляція, галопуюча інфляція, збалансована інфляція, незбалансована інфляція, передбачена інфляція, непередбачена інфляція, дезінфляція; інфляція витрат, інфляція попиту, індексація, інфляційна спіраль, антиінфляційна політика, інфляційна дилема, крива Філіпса; ефект Фішера; номінальна процентна ставка; реальна процентна ставка ex ante, реальна процентна ставка ex post.*

Довідковий матеріал

Показники	Методика розрахунку
Індекс інфляції (індекс цін)	$P_t = \frac{Y_t^n}{Y_t}$
Рівень інфляції (у %)	$P_t^{\%} = \frac{Y_t^n}{Y_t} \cdot 100$
Темп інфляції (на основі індексу інфляції базового року, прийнятого за 100%)	$\pi_t = P_t \cdot 100 - 100$
Темп інфляції (на основі індексів цін поточного та попереднього періоду)	$\pi_t = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} \cdot 100$
Крива Філіпса	$\pi_t = \pi_{t-1} - \beta(u - u^*)$
<i>Позначення та символи, що використовуються</i>	
P_t	індекс інфляції (цін) поточного року
P_{t-1}	індекс цін попереднього року
Y_t^n	номінальний ВВП поточного року
Y_t	реальний ВВП поточного року
π_t	темп інфляції поточного року
π_{t-1}	темп інфляції попереднього року
u	рівень фактичного безробіття
u^*	природний рівень безробіття

Оцініть правильність висловів

- Інфляція – це зростання цін на окремі товари та послуги.
- При щорічному 10-процентному зростанні цін подвоєння їхнього рівня відбудеться кожні 10 років.
- Інфляція призводить до зниження реальних доходів усіх верств населення.
- Рівень інфляції вимірюється за допомогою показника темпу інфляції.
- Зростання цін до 10 % на рік характеризує гіперінфляцію.
- Інфляція витрат може виникнути внаслідок зростання відсоткових ставок.
- Кредитори найменше потерпають від неочікуваної інфляції.

8. Уряд країни повинен ставити за мету досягти нульової інфляції.
9. Високі темпи інфляції знижують інвестиційну активність в економіці.
10. Підвищення заробітної плати досить рідко розглядається як фактор, що викликає інфляцію витрат.
11. Темпи приросту інфляції і ставок заробітної плати, як правило, однакові.
12. Інфляція може бути пов'язаною лише з падінням ВВП.
13. Невисокі темпи інфляції (до 5 %) виступають фактором пожвавлення ділової активності.

Завдання для самостійної роботи

Задача 1.

Номинальний ВВП складає 500 млрд грн., середня швидкість обертання грошової одиниці дорівнює 4. Визначте, у скільки разів виростуть ціни, якщо пропозиція грошей за рахунок емісії збільшиться на 145 млрд грн., а реальний ВВП знизиться на 30% (V незмінно).

Задача 2.

Припустимо, що в деякій економіці працюють тільки дві особи: Іван вирощує моркву, а Рита – рис. Припустимо, що вони постійно споживають однакову кількість рису і моркви. У 2021 р. морква коштувала 10 грн., а рис – 20 грн.

А) Уявіть собі, що в 2022 р. морква стала коштувати 20 грн., а рис – 40 грн.. Чому дорівнює темп інфляції? Чи вплинула зміна цін на добробут Івана і Рити?

Б) Припустимо, що в 2022 р. морква коштувала 20 грн, а рис – 30 грн. Який темп інфляції? Як змінився добробут Івана і Рити?

В) Припустимо, що в 2022р. ціна моркви була 20 грн, а ціна рису – 15. Як при цьому змінився добробут Івана і Рити?

Задача 3.

Припустимо, що крива Філіпса для економіки країни задана співвідношенням: $\pi_t = \pi_{t-1} - 0,75(u - u^*)$. Природна норма безробіття: $u^* = 8\%$. На скільки процентних пунктів зміниться рівень циклічного безробіття при зниженні темпу інфляції на 3 процентних пункти?

Задача 4.

Заповніть графі 3 і 5 таблиці 1:

Номинальна відсоткова ставка (%)	Очікувана інфляція (%)	Ex ante реальна відсоткова Ставка (%)	Фактична інфляція (%)	Ex post реальна відсоткова ставка (%)
8	3		3	
8	6		5	
8	4		7	
2	-1		1	

Проблемні питання

1. Розгляньте такі види антиінфляційної політики: високе безробіття; контроль над цінами і зарплатою; політика доходів, що ґрунтується на податках. Для кожного виду перерахуйте переваги і недоліки. Який би вид політики Ви обрали, якби уряд захотів порадитися з Вами?

2. Спробуйте прокоментувати вплив наведених нижче чинників зростання цін на розгортання інфляції в Україні:

- зростання цін на енергоносії;
- високий врожай;
- скорочення обсягів виробництва;
- інфляційні очікування;
- девальвація гривні.

Питання для закріплення та самоконтролю

1. Поняття інфляції, проблеми виміру та чинники.
2. Види інфляції.
3. Соціальні та економічні наслідки інфляції.
4. Інфляція і процентні ставки. Ефект Фішера.
5. Інфляція чи безробіття: проблема вибору. Крива Філіпса.

Рекомендована література.

1. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій. / Укладачі: проф. Малий І.Й., проф. Радіонова І.Ф., доц. Куценко Т.Ф., доц. Федірко Н.В. та ін. К.: КНЕУ, 2017 С. 74-83. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/kmd_u%20fetau/2017/Macro_e-lectures_2017_.pdf
2. Макаренко М. І., Семененко Т. О., Петрушенко Ю. М. Макроекономіка: підручник. 2-ге вид., переробл. Суми: СДУ, 2021. С. 107-130. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/86041/3/Makarenko.pdf>
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник/ за редакцією В.Д. Базилевича. 3-те вид., випр. К.: Знання, 2006. С. 359-377
4. Базилінська О.Я. Макроекономіка. 2-ге видання, виправл.: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2009. С. 58-67
5. Гронтковська Г.Є., Косік А.Ф. Макроекономіка: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2010. С. 462-490
6. Манків Григорі Н. Макроекономіка / Пер. з англ.; наук. ред. пер. С.Панчишина. К.: Основи, 2000. С. 162-189,201-215.

Сукупний попит та сукупна пропозиція

Основні категорії та поняття, необхідні для засвоєння теми: сукупний попит; цінові фактори сукупного попиту; нецінові фактори сукупного попиту; агрегування; реальні грошові залишки; ефект багатства; ефект процентної ставки; ефект імпортих закупівель. Сукупна пропозиція; цінові та нецінові фактори сукупної пропозиції; довгострокова крива сукупної пропозиції; короткострокова крива сукупної пропозиції; макроекономічна рівновага; природний рівень виробництва; кейнсіанський, класичний та проміжний відрізки кривої AS ; модель $AD - AS$.

Довідковий матеріал

Показники	Методика розрахунку (сутність)
Сукупний попит	$AD = Y^{AD} = C + I + G + NX$
Ефект процентної ставки (ефект Дж.М.Кейнса)	1) у разі зростання загального рівня цін (P) покупцям товарів та послуг потрібно більше грошей для купівельних операцій, 2) як наслідок, зростає попит на гроші, що, за незмінної пропозиції грошей ($MS = \text{const}$), викликає підвищення процентної ставки, 3) як наслідок, зменшується попит на інвестиції, 4) отже, зменшується сукупний попит.
Ефект багатства (ефект А. Пігу), що пов'язаний з такою формою багатства, як фінансові активи населення	1) зі зростанням цін в економіці купівельна спроможність доходів і фінансових активів домашніх господарств зменшується. 2) власники доходів та активів відчують себе реально біднішими, 3) тому скорочується попит в частині споживчих витрат, 4) отже, зменшується сукупний попит
Ефект чистого експорту (або обмінного курсу), що відображує вплив загального рівня цін (P) на результати зовнішньоторговельної діяльності країни.	1) якщо внаслідок загального зростання цін в національній економіці вітчизняні ціни стають відносно вищими, ніж ціни на подібні товари в інших країнах, 2) вітчизняні споживачі надають перевагу імпортованим товарам, а товари вітчизняного експорту втрачають конкурентні переваги за кордоном, 3) тому чистий експорт зменшується, 4) отже, зменшується сукупний попит
<i>Позначення та символи, що використовуються</i>	
$AD = Y^{AD}$	Сукупний попит
C	Споживчі витрати домогосподарств
I	Інвестиційні витрати фірм
G	Державні закупівлі
Xn	Чистий експорт = Експорт – Імпорт

Оцініть правильність висловів

1. Для того, щоб знизити безробіття, держава часто намагається збільшити сукупний попит.
2. На горизонтальному відрізку кривої сукупної пропозиції зсув кривої сукупного попиту вправо не впливає на динаміку реального ВВП.
3. На вертикальному відрізку кривої сукупної пропозиції зсув кривої сукупного попиту вліво не впливає на рівень цін.
4. Зростання інфляції припиняється, якщо крива сукупного попиту зсувається вправо.
5. Безвідносно до форми кривої сукупної пропозиції зсув кривої попиту вправо завжди приводить до інфляції.
6. Довгострокова крива сукупної пропозиції вертикальна, тому що сили, що діють в економіці, не впливають на довгострокову сукупну пропозицію.
7. Якщо фірми будуть щодня коректувати ціни на товари, короткострокова крива сукупної пропозиції буде горизонтальною.
8. Кожного разу, коли економіка вступає в період спаду, довгострокова крива сукупної пропозиції зміщується вліво.

Завдання для самостійної роботи

Задача 1.

Рівняння кривої сукупного попиту в минулому році мало вигляд: $AD = 3300 - 30P$, в цьому році $AD = 3270 - 3P$. Потенційний ВВП незмінний і дорівнює 3000. Визначити рівноважний ВВП в короткостроковому періоді і рівень інфляції. Вказати, за допомогою яких моделей вони розраховані.

Задача 2.

Зобразіть графічно такі макроекономічні ситуації:

- а) Збільшення реального обсягу ВВП (Y) не супроводжується зростанням загального рівня цін (P);
- б) Збільшення реального обсягу ВВП (Y) супроводжується зростанням загального рівня цін (P);
- в) Зростання загального рівня цін (P) не супроводжується збільшенням реального обсягу ВВП (Y).

Як змінюється зайнятість у цих ситуаціях?

Задача 3.

Економіка описується даними:

сукупний попит визначається як $AD = 20 - 0,4P$

сукупна пропозиція характеризується системою рівнянь

$$AS = \left\{ \begin{array}{l} [0 - 10], \text{ при } P = 10; \\ [8 + 0,2P], \text{ при } 10 < P < 20 \\ [12], \text{ при } P > 20 \end{array} \right\}$$

Визначте, на скільки відсотків зростуть ціни, якщо відбудеться підвищення сукупного попиту і його можна буде описати таким рівнянням:

$$AD = 24 - 0,4P.$$

Задача 4.

Для кожної із зазначених подій показати реакцію економіки з точки зору:

- а) переміщення уздовж або зрушень кривих сукупного попиту або пропозиції;
- б) впливу на реальний ВВП;
- в) впливу на рівень цін в короткому періоді.

Відзначити зрушення кривої стрілкою $\rightarrow$, а рух уздовж кривої стрілкою $\leftrightarrow$.

Вказати зміни в рівнях цін, безробітті і величині реального ВВП знаками + або –.

Відобразити необхідні зміни на графіку.

Події:

1. Зростання продуктивності праці внаслідок технічного прогресу.
2. Зростання вартості факторів виробництва, які використовуються фірмами.
3. Інвестиційний бум (виходячи з припущення про наявність певної кількості незайнятих ресурсів).
4. Значне скорочення витрат на інвестиції.

Питання для закріплення та самоконтролю

1. Сукупний попит: цінові та нецінові фактори сукупного попиту.
2. Сукупна пропозиція: кейнсіанський та класичний підхід
3. Цінові та нецінові фактори сукупної пропозиції.
4. Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції

Рекомендована література

1. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій. / Укладачі: проф. Малий І.Й., проф. Радіонова І.Ф., доц. Куценко Т.Ф., доц. Федірко Н.В. та ін. К.: КНЕУ, 2017 С. 41-53. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/kmd_u%20fetau/2017/Macro_e-lectures_2017_.pdf
2. Макаренко М. І., Семененко Т. О., Петрушенко Ю. М. Макроекономіка: підручник. 2-ге вид., переробл. Суми: СДУ, 2021. С. 69-88. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/86041/3/Makarenko.pdf>

Кейнсіанська модель макроекономічної рівноваги. Теорія мультиплікаторів

Основні категорії та поняття, необхідні для засвоєння теми: функція споживання; автономне споживання; гранична схильність до споживання (MPC); гранична схильність до заощадження (MPS); автономні інвестиції; заплановані видатки; фактичні видатки; “кейнсіанський хрест; ефект мультиплікатора; мультиплікатор автономних витрат; мультиплікатор податків; мультиплікатор державних видатків; мультиплікатор збалансованого бюджету.

Довідковий матеріал

Показники	Методика розрахунку
Функція споживання (C)	$= C_0 + MPC \cdot Y_d$
Функція заощадження (S)	$= -C_0 + MPS \cdot Y_d$
Мультиплікатор автономних витрат	$= \frac{1}{1-MPC} = \frac{1}{MPS}$
Мультиплікатор з урахуванням впливу прибуткового податку	$= \frac{1}{1-MPC(1-t)}$
Мультиплікатор автономних витрат відкритої економіки	$= \frac{1}{1-(MPC(1-t)+MPM)}$
Гранична ставка оподаткування	$= \frac{\Delta T}{\Delta Y}$
Податковий мультиплікатор	$= -\frac{\Delta Y}{\Delta T} = -\frac{MPC}{1-MPC}$
<i>Позначення та символи, що використовуються</i>	
C_0	автономне споживання
MPC	гранична схильність до споживання
MPS	гранична схильність до заощадження
MPM	гранична схильність до імпорту
Y_d	дохід кінцевого використання
t	гранична ставка оподаткування
ΔT	приріст податків
ΔY	приріст доходу

Завдання для самостійної роботи

Задача 1. Функція споживання в країні А має наступний вид:

Доход у розпорядженні (млрд грн.)	900	1000	1100	1200	1300	1400
Споживчі витрати (млрд грн.)	750	800	850	900	950	1000

А) Припустимо, що планові інвестиції (I) дорівнюють 200 млрд грн., а сума державних витрат і чистого експорту ($G + X_n$) дорівнює 100 млрд грн. На рис. 1 побудуйте криву AD і з початку координат пряму лінію під кутом 45° .

Б) Визначте рівноважний обсяг ВВП.

В) Припустимо, що рівень ВВП в умовах повної зайнятості складає 1400 млрд грн. Який у цьому випадку виникає розрив між сукупними витратами і рівнем ВВП при повній зайнятості: інфляційний чи рецесійний?

Г) Які заходи може почати уряд для досягнення повної зайнятості?

Д) Як вплине на рівноважний обсяг ВВП ріст державних витрат на 1 млрд грн.?

Е) На рис. 2 побудуйте лінію споживчих витрат за умови, що сума податків складає 10% обсягу ВВП. Припустимо, що планові інвестиції рівні 200 млрд., а $(G + X_n) = 100$ млрд грн. Побудуйте на малюнку криву AD і з початку координат пряму лінію під кутом 45° . Визначте рівноважний обсяг ВВП.

Ж) Як зміниться рівноважний обсяг ВВП, якщо податки: (1) зростуть, (2) знизяться.

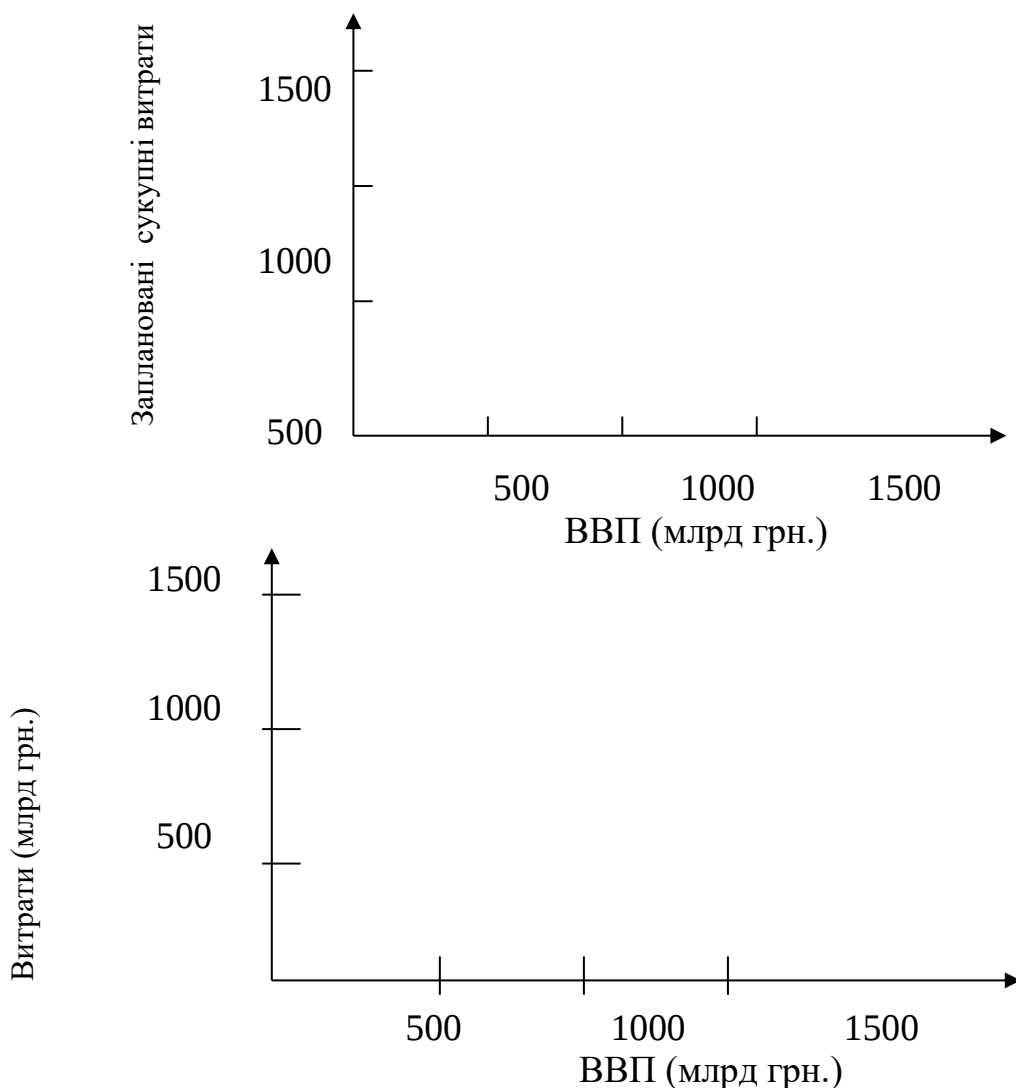

Рис. 2. Криві споживчих і сукупних витрат.

Задача 2

Функція споживання має вигляд $C = 100 + 0,8 (Y - T)$. Податки зменшились на 1000 грн. Визначте, як змінився рівноважний рівень доходу.

Задача 3

Чому буде дорівнювати ВВП після проведення бюджетної політики, якщо сукупний дохід $Y = C + I + G$ дорівнювали 400 млн. грн., видатки держави збільшились на 40 млн. грн., а гранична схильність до заощаджень склала 0,2? Якщо за тих же умов держава збільшувала не видатки, а податки на 40 млн. грн., то як це відобразиться на обсязі ВВП?

Задача 4

Розрахуйте величину рівноважного доходу і його зміну внаслідок дії ефекту мультиплікатора, якщо в економіці:

$C = 20 + 0,8(Y - T)$; $I = 60$; $T = 40$; $G = 30$, а уряд збільшить податки з 40 до 50.

Задача 5

Для економіки, що описана такими даними, розрахуйте рівноважний рівень доходу та величину мультиплікатора автономних витрат:

$$Y = C + I + G + X_n;$$

$$C = 300 + 0,8Y_d;$$

$$I = 200 + 0,2Y;$$

$$X_n = 100 - 0,04Y;$$

$$G = 200;$$

$$t = 0,2.$$

Питання для закріплення та самоконтролю

1. Кейнсіанська теорія як теоретична база державного регулювання.
2. Споживання, заощадження та інвестиції. Функція споживання.
3. Фактичні та заплановані видатки. Модель «кейнсіанський хрест».
4. Сутність мультиплікатора. Мультиплікативна зміна ВВП.

Рекомендована література

1. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій. / Укладачі: проф. Малий І.Й., проф. Радіонова І.Ф., доц. Куценко Т.Ф., доц. Федірко Н.В. та ін. К.: КНЕУ, 2017 С. 84-116. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/kmd_u%20fetau/2017/Macro_e-lectures_2017_.pdf
2. Макаренко М. І., Семененко Т. О., Петрушенко Ю. М. Макроекономіка: підручник. 2-ге вид., переробл. Суми: СДУ, 2021. С. 131-183. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/86041/3/Makarenko.pdf>
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник/ за редакцією В.Д. Базилевича. 3-те вид., випр. К.: Знання, 2006. С. 127-156.
4. Базилінська О.Я. Макроекономіка. 2-ге видання, виправл.: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2009. С. 76-90.

Бюджетно-податкова політика.

Основні категорії та поняття, необхідні для засвоєння теми: *бюджетна політика, фіскальна політика, крива Лаффера; дискреційна фіскальна політика; бюджетний дефіцит; бюджетний надлишок; податок; податкова ставка, прогресивна ставка, пропорційна ставка, регресивна ставка, прямі податки, непрямі податки, державні видатки, фактичний бюджет, структурний бюджет, державний борг; зовнішній борг, внутрішній борг, сеньйораж.*

Довідковий матеріал

Показники та тотожності	Методика розрахунку
Дохід кінцевого використання	$= Y - T$
Приватні заощадження (S)	$= Yd - C$
Державні заощадження (S _g)	$= T - Cg$
Національні заощадження (S _N)	$Y - C - Cg = S + Sg$
Національні інвестиції (I _N)	$= I + I_G$
Рівновага між приватними інвестиціями та джерелами їх фінансування	$((Y - T) - C) + (T - G) = I_g$
Структура державних витрат (G _{exp})	$= Cg + I_g + T_R + Gdebt$ $= G + T_R + Gdebt$
<i>Позначення та символи, що використовуються</i>	
Y	реальний ВВП (доход)
Cg	державне споживання
I _G	державні інвестиції
T _R	Трансфертні платежі
Gdebt	витрати з обслуговування державного боргу
T	податки
Yd	дохід кінцевого використання

Завдання для самостійної роботи

Задача 1.

Ознайомтесь зі структурою податкових надходжень у держбюджет України в минулому році.

- Визначте питому вагу кожної статті в загальній сумі доходів.
- Яку роль грає іноземна фінансова допомога Україні в покритті дефіциту бюджету ?

Задача 2.

Державні витрати в наступному періоді мають збільшитись на 80 одиниць. Спрогнозуйте, як зміниться сукупний випуск, якщо відомо, що гранична схильність громадян країни до споживання становить 0,75, а частка податків у доході дорівнює 30%.

Задача 3.

Економіка країни знаходиться у стані рівноваги за умов, що споживання домашніх господарств визначається функцією $C = 100 + 0,8 Y$, інвестиції (I) дорівнюють 100; витрати держави (G) на купівлю благ – 200; трансфертні виплати з бюджету (Tr) – 62,5 а ставка прибуткового податку – 0,25.

а) Визначте:

- 1) рівноважний доход;
- 2) значення мультиплікатора;
- 3) стан держбюджету.

б) Які методи покриття бюджетного дефіциту Ви запропонували б у даній ситуації. Поясніть чому?

Питання для закріплення та самоконтролю

1. Сукупні видатки і потенційний ВВП. Рецесійний та інфляційний розрив.
2. Держава в системі макроекономічного регулювання.
3. Суть, мета і принципи бюджетно-податкової політики.
4. Дискреційна та автоматична фіскальна політика.
5. Бюджетні дефіцити та надлишки. Способи фінансування бюджетних дефіцитів.
6. Сучасний стан фіскальної політики в Україні

Рекомендована література:

1. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій. / Укладачі: проф. Малий І.Й., проф. Радіонова І.Ф., доц. Куценко Т.Ф., доц. Федірко Н.В. та ін. К.: КНЕУ, 2017. С. 125-147. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/kmdu%20fetau/2017/Macro_e-lectures_2017_.pdf
2. Макаренко М. І., Семененко Т. О., Петрушенко Ю. М. Макроекономіка: підручник. 2-ге вид., переробл. Суми: СДУ, 2021. С. 236-256. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/86041/3/Makarenko.pdf>
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник/ за редакцією В.Д. Базилевича. 3-те вид., випр. К.: Знання, 2006. С.547-588.
4. Базилінська О.Я. Макроекономіка. 2-ге видання, виправл.: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2009. С. 212-237.
5. Гронтковська Г.Є., Косік А.Ф. Макроекономіка: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2010. С.233-259.
6. <https://mof.gov.ua/uk/budget-policy> – ця сторінка інформує про показники фіскальної політики України.

Грошовий ринок та монетарна політика

Основні категорії та поняття, необхідні для засвоєння теми: гроші; грошові агрегати; грошова маса; грошова база; попит на гроші як на актив; трансакційний попит на гроші; обов'язкові резерви; ліквідність; часткове резервування депозитів, стовідсоткове резервування депозитів, надлишкові резерви, норма обов'язкового резервування; коефіцієнт депонування, грошовий мультиплікатор; мультиплікатор грошової бази; модель грошового ринку; комерційні банки; центральний банк, монетарна політика, гнучка монетарна політика, жорстка монетарна політика, проміжна монетарна політика, прямі знаряддя монетарної політики, баланс банку, активи банку, Національний банк України (НБУ); операції на відкритому ринку, облікова ставка..

Довідковий матеріал

Показники та тотожності	Методика розрахунку
H	$= CU + BR$
BR	$= LR + ER$
LR	$= lr * D$
ER	$= er * D$
M^S	$= CU + D$
m_m	$\frac{CU + D}{CU + BR} = \frac{CU/D + D/D}{CU/D + BR/D} = \frac{cr + 1}{cr + rr}$
cr	$= CU/D$
rr	$= BR/D$
r	$= \frac{i - \pi}{1 + \pi}$
<i>Позначення та символи, що використовуються</i>	
H	грошова база
CU	готівка, яка знаходиться поза банківською системою
BR	банківські резерви
LR	обов'язкові резерви
ER	надлишкові резерви
lr	норматив обов'язкового резервування (встановлюється НБУ)
er	норматив надлишкового резервування (визначається банками самостійно)
D	депозити
M^S	пропозиція грошей
m_m	грошовий мультиплікатор
cr	коефіцієнт готівки, який відображає відношення готівки до всіх депозитів банківської системи
rr	резервна норма (норма резервування частини депозитів, яку банки з різних причин тримають на своїх рахунках у центральному банку)
r	реальна процентна ставка
i	номінальна процентна ставка
π	темп інфляції

Завдання для самостійної роботи

Задача 1.

У таблиці 1 наведені 5 варіантів балансового звіту для комерційного банку (у гривнях). Норма обов'язкових резервів складає 20%.

Таблиця 1

	1	2	3	4	5
Активи:					
Готівка	10	20	20	20	15
Резерви	40	40	25	40	45
Позички	100	100	100	100	150
Цінні папери	50	60	30	70	60
Зобов'язання і власний капітал:					
Внески до запитання	175	200	150	180	220
Акції	25	20	25	50	50
Обов'язкові резерви	--	--	--	--	--
Надлишкові резерви	--	--	--	--	--
Обсяг нових позичок, що можуть бути надані банком	--	--	--	--	--

А) Визначте величину обов'язкових резервів, надлишкових резервів (не приймаючи до уваги розміри готівки), а також обсяги нових позичок, що може надати банк. Якщо банк відчуває нестачу резервів і повинний скоротити обсяг свого кредитування чи збільшити суму резервів, то поставте знак «мінус» перед відповідною величиною. Отримані результати занесіть у таблицю.

Б) Якщо припустити, що всі гроші обертаються лише в безготівковому вигляді, на яку суму може збільшитися пропозиція грошей в економіці

Задача 2.

Припустимо, що величина попиту на гроші (M_d) залежить від розміру валового національного продукту (Y) і рівня процентної ставки (i) у такий спосіб: $M_d = 0,4 Y - 2i$ (M_d і Y – у млрд грн., i – %).

А) Чому дорівнює попит на гроші, якщо $Y = 100$ млрд., $i = 8\%$?

Б) Чому дорівнює швидкість грошового обігу, якщо попит на гроші (M_d) = пропозиції грошей (M_s), а $Y = 100$ млрд грн.?

В) Припустимо, що грошова пропозиція збільшилася з 24 до 30 млрд дол. і в результаті цього ВВП зріс до 110 млрд грн., а процентна ставка упала до 7%. Визначте величину попиту на гроші і з'ясуєте, чи зберіглася рівність $M_d = M_s$.

Г) У результаті стимулюючої фінансової політики ВВП збільшився до 115 млрд грн., а процентна ставка виросла до 8%. Обсяг грошової пропозиції як і раніше дорівнює 30 млрд грн. Розрахуйте величину попиту на гроші і визначте, чи збереглася рівновага на грошовому ринку.

Д) Як зміниться швидкість обертання грошей при описаних у пункті Г) обставинах? Чи буде отримана відповідь відповідати кейнсіанському твердженню про те, що, V – величина перемінна?

Задача 3.

На основі наведених в таблиці даних визначте грошові агрегати М1, М2, М3.

Показники	млрд. грн
Готівкові гроші	1630
Строкові вклади в іноземні валюти	645
Чекові вклади	448
Безчекові ощадні вклади	300
Довірчі (трастові) вклади	170

Питання для закріплення та самоконтролю

1. Попит на гроші, його види.
2. Пропозиція грошей і мультиплікативне розширення депозитів.
3. Механізм функціонування грошового ринку. Грошові агрегати.
4. Грошовий мультиплікатор і його види.
5. Вплив НБУ на грошовий мультиплікатор

Рекомендована література

1. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій. / Укладачі: проф. Малий І.Й., проф. Радіонова І.Ф., доц. Куценко Т.Ф., доц. Федірко Н.В. та ін. К.: КНЕУ, 2017 С. 148-155. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/kmd_u%20fetau/2017/Macro_e-lectures_2017_.pdf
2. Макаренко М. І., Семененко Т. О., Петрушенко Ю. М. Макроекономіка: підручник. 2-ге вид., переробл. Суми: СДУ, 2021. С. 256-269. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/86041/3/Makarenko.pdf>
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник/ за редакцією В.Д. Базилевича. – 3-те вид., випр. – К.: Знання, 2006. – С.219-253, С.495-526.
4. Базилінська О.Я. Макроекономіка. 2-ге видання, виправл.: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2009. С.138-156, С.245-260.
5. Гронтковська Г.Є., Косік А.Ф. Макроекономіка: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2010. С.356-430.
6. <https://bank.gov.ua/ua/monetary> монетарна політика на сервері Національного банку України

Макроекономічна рівновага на товарному та грошовому ринках.

Основні категорії та поняття, необхідні для засвоєння теми: ліквідність; гроші; інвестиції; заощадження; інвестиційна функція; крива IS; крива LM; рівняння кривої IS; рівняння кривої LM; переміщення кривих; зовнішні шоки; модель IS-LM; відносна ефективність бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики; ефект витиснення.

Довідковий матеріал

Показники та тотожності	Методика розрахунку
Рівняння IS	$Y = m_e \cdot (\bar{E} - b \cdot i)$
BR	$= LR + ER$
LR	$= lr * D$
ER	$= er * D$
Рівняння LM	$i = \frac{k}{h} \cdot Y - \frac{1}{h} M^s / P$
<i>Позначення та символи, що використовуються</i>	
Y	реальний ВВП (дохід)
m_e	мультиплікатор витрат
$\bar{E}$	величина автономних витрат
b	чутливість інвестицій до процентної ставки
i	процентна ставка
BR	загальні банківські резерви
LR	обов'язкові банківські резерви
ER	надлишкові банківські резерви
M^s	пропозиція грошей
k	чутливість попиту на гроші до зміни ВВП Y
h	чутливість попиту на гроші до зміни процентної ставки
P	рівень цін

Завдання для самостійної роботи

Задача 1.

Макроекономічні взаємозв'язки в закритій економічній системі описуються наступними залежностями:

функція споживання: $C = 170 + 0,6 (Y - T)$,
 податки: $T = 200$; державні закупівлі: $G = 350$,
 інвестиційна функція: $I = 100 - 40i$,
 попит на реальні касові залишки: $L = 0,8Y - 40i$,
 пропозиція грошей: $M^s = 680$,
 рівень цін постійний: $P = 2$.

- 1) Визначте:
 - А) рівноважну ставку відсотка;
 - Б) рівноважний обсяг національного виробництва;
- 2) Поясніть, що відбудеться з рівноважним обсягом національного виробництва і ставкою відсотка при збільшенні грошової маси.

Задача 2.

Подані нижче рівняння моделюють поведінку економіки. Процентна ставка $i = 5\%$. Ставка оподаткування $t = 25\%$. Державні витрати $= 800$.

$$C = 100 + 0,8(1 - t)Y$$

$$I = 900 - 50i$$

$$L = 0,25Y - 62,5i$$

$$\frac{M}{P} = 500$$

- а) Яке рівняння описує криву IS?
- б) яке рівняння описує криву LM?
- в) Які рівноважні рівні доходу і процентної ставки?

Задача 3.

У закритій економічній системі, де держава не бере участь у відтворювальному процесі, функція споживання має вид $C = 400 + 0,8Y$. Інвестиційний попит підприємців представлений залежністю виду $I = 200 - 20i$. Рівень цін постійний: $P = 1$. Грошова маса в обігу $M = 600$ грош. од. Попит на гроші виражений функцією $L = 0,4Y + 400 - 40i$.

- 1) Складіть рівняння кривої IS.
- 2) Складіть рівняння кривої LM.
- 3) Знайдіть:
 - а) значення процентної ставки;
 - б) реальний обсяг національного виробництва в умовах спільної рівноваги на товарному і грошовому ринках.

Питання для закріплення та самоконтролю

1. Вступ до моделі IS-LM.
2. Ринок товарів і крива IS.
3. Грошовий ринок і крива LM.
4. Рівновага в моделі IS-LM у короткостроковому періоді.
5. Бюджетно-податкова та грошово-кредитна політика в моделі IS-LM.

Рекомендована література

1. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій. / Укладачі: проф. Малий І.Й., проф. Радіонова І.Ф., доц. Куценко Т.Ф., доц. Федірко Н.В. та ін. К.: КНЕУ, 2017 С. 156-159. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/kmdu%20fetau/2017/Macro_e-lectures_2017_.pdf
2. Макаренко М. І., Семененко Т. О., Петрушенко Ю. М. Макроекономіка: підручник. 2-ге вид., переробл. Суми: СДУ, 2021. С. 184-201. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/86041/3/Makarenko.pdf>
3. Базилінська О.Я. Макроекономіка. 2-ге видання, виправл.: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2009. С. 163-174.
4. Гронтковська Г.Є., Косік А.Ф. Макроекономіка: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2010. С. 535-570.

Механізм зовнішньоекономічної діяльності: зовнішньоекономічна політика

Основні категорії та поняття, необхідні для засвоєння теми: абсолютні переваги; порівняльні переваги; “умови торгівлі”; вигоди від торгівлі. парадокс Леонтьєва; надлишковий фактор виробництва, теорія Хекшера – Оліна; обмінний курс; ревальвація, девальвація, котирування, крос-курс, плаваючі валютні курси; валютний ринок; платіжний баланс, ліцензування; зовнішньоторговельна політика, мито; захисне мито, ескалація мита, імпортерське мито, немитні бар’єри, квота; демпінг; субсидування експорту; експортна субсидія, добровільне обмеження експорту; ембарго; протекціонізм.

Довідковий матеріал

Показники та тотожності	Методика розрахунку
Частка експорту у створеному ВВП	$= EX/Y$
Частка імпорту в сукупному ВВП	$= IM/Y$
Частка чистого експорту у створеному ВВП	$= (EX-IM)/Y$
Частка загального зовнішньоторговельного обороту у ВВП	$= (EX+IM)/Y$
NX	$= EX - IM$
im	$im = \frac{\Delta IM}{\Delta Y}$
Функція споживання у відкритій економіці (C)	$C = \bar{C} + (c - im) \cdot (1 - t) \cdot Y.$
Модель «вилучення-ін’єкції»	$S + T + IM = I + G + EX$
Рівновага внутрішнього та зовнішнього секторів	$S + (T - G) - I = NX$ $(S + T - C_g) - (I + I_g) = NX$
національні заощадження (S_N)	$= (S + T - C_g)$
національні інвестиції (I_N)	$= (I + I_g)$
мультиплікатор витрат відкритої економіки (m_e)	$m_e = \frac{1}{1 - (c - im) \cdot (1 - t)}$
Позначення та символи, що використовуються	
Y	реальний ВВП (дохід)
EX	експорт
IM	імпорт
im	гранична схильність до імпорту
t	ставка оподаткування (частка від доходу)
$\bar{C}$	автономне споживання
c	гранична схильність до споживання
NX	чистий експорт
C_g	державне споживання
I_g	державні інвестиції
T	податки
I	приватні валові внутрішні інвестиції
S	приватні заощадження

Завдання для самостійної роботи

Задача 1.

Нижче наведені таблиці виробничих можливостей Японії та Гавайських островів. Припустимо, що за відсутності спеціалізації і торгівлі оптимальною продуктовою структурою для Японії є варіант Б, а для Гавайських островів - варіант Г.

Продукт	Виробничі можливості Японії					
	А	Б	В	Г	Д	Е
Радіоприймачі	30	24	18	12	6	0
Ананаси (тис. т.)	0	6	12	18	24	30

Продукт	Виробничі можливості Гавайських островів					
	А	Б	В	Г	Д	Е
Радіоприймачі	10	8	6	4	2	0
Ананаси	0	4	8	12	16	20

- Чи є співвідношення витрат такими, що двом країнам потрібно розвивати спеціалізацію? Якщо так, то, який продукт повинна виробляти кожна з країн?
- Яким буде загальний приріст виробництва радіоприймачів та ананасів в результаті такої спеціалізації?
- Які існують границі в умовах торгівлі? Нехай дійсними умовами торгівлі є співвідношення один радіоприймач за 1, 5 одиниці ананасів. Яким буде виграш від спеціалізації і торгівлі для кожної з країн?
- Чи можна зробити висновок, що спеціалізація у відповідності з порівняльними перевагами приведе до більш ефективного використання світових ресурсів? Поясніть.

Задача 2.

Припустимо, що для виробництва одиниці одягу необхідно чотири години праці і одна одиниця капіталу. Для виробництва одиниці продовольчих товарів необхідно одна година праці і одна одиниця капіталу. Нехай заробітна плата та оплата оренди капіталу однакові і складають 2 гривні. Якщо виробляються обидва товари, якими будуть ціни? Нехай ціна продовольчих товарів не змінюється, а ціна одиниці одягу зростає до 15 гривень. Обґрунтуйте вплив такої зміни на розподіл доходів. Якими будуть відносні зміни заробітної плати, орендної плати та цін. Як пов'язані ваші висновки з твердженням теореми Самуельсона?

Задача 3.

Припустимо, що США можуть робити 3 комп'ютери чи 3000 бочок вина, використовуючи при цьому одну одиницю ресурсів; Франція може робити 1 комп'ютер чи 5000 бочок вина, використовуючи при цьому також одну одиницю ресурсів.

- чи приведе спеціалізація кожної країни до збільшення сумарного виробництва?

Б) Даний приклад ілюструє абсолютну чи порівняльну перевагу?

В) Як буде виглядати лінія виробничих можливостей США, якщо максимальна кількість комп'ютерів, що може бути зроблена в цій країні, складає 1000 штук. (Використовуйте рисунок 1).

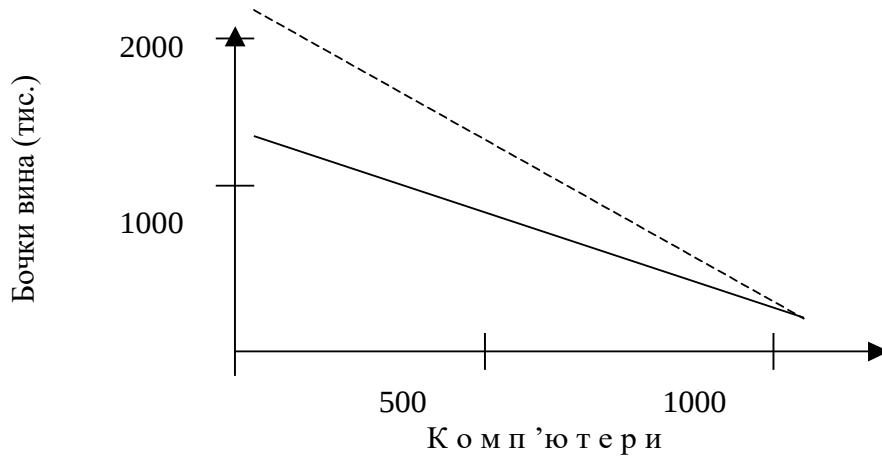

Рис.1

Г) На рисунку 1 накресліть лінію торгових можливостей США, припускаючи, що країна робить тільки комп'ютери і продає їх у Францію в обмін на вино (ціна одного американського комп'ютера дорівнює ціні 2000 бочок французького вина).

Д) Як буде виглядати лінія виробничих можливостей Франції, якщо максимальна кількість бочок вина, що може бути зроблене в цій країні, складає 2 млн. (Використовуйте рис.2).

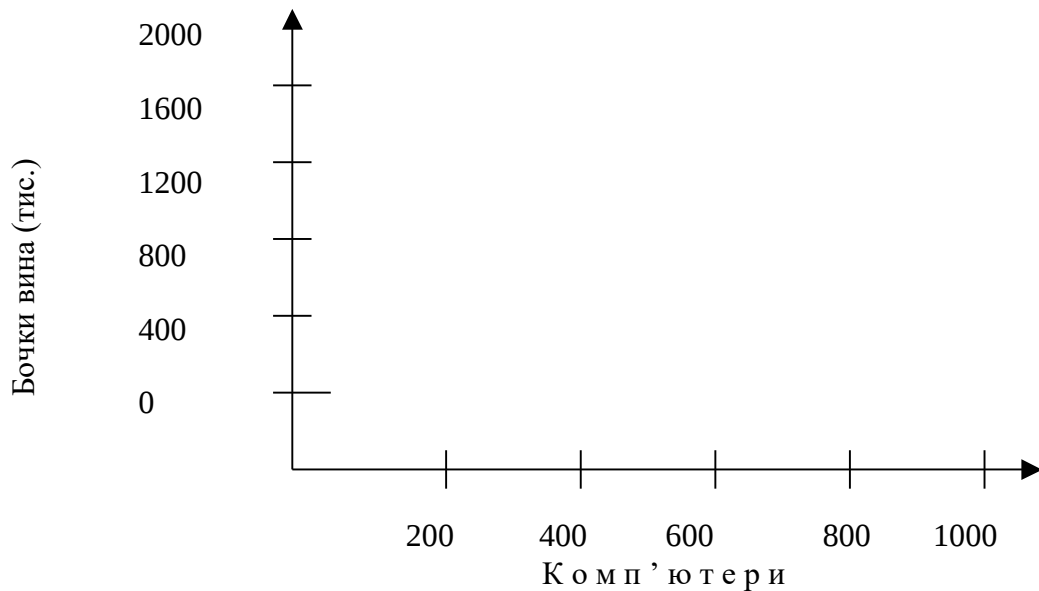

Рис. 2

Е) На рисунку 2 накресліть лінію торгівельних можливостей Франції, припускаючи, що країна робить тільки вино і продає його в США в обмін на

комп'ютери (ціна одного американського комп'ютера дорівнює 2000 бочок французького вина).

Питання для закріплення та самоконтролю

1. Джерела міжнародної торгівлі.
2. Теорія абсолютної переваги.
3. Відносні переваги. Рикардіанська модель торгівлі.
4. Теорія Хекшера-Оліна. Парадокс Леонтьєва.
5. Номінальний обмінний курс.
6. Реальний обмінний курс.
7. Валютний ринок і фактори обмінного курсу.
8. Поняття платіжного балансу.
9. Взаємозв'язок рахунків платіжного балансу.
10. Тарифні методи регулювання зовнішньої торгівлі.
11. Нетарифні методи регулювання зовнішньої торгівлі. Імпортні квоти. Дискримінація імпорту. Демпінг, антидемпінгові заходи. Експортні субсидії.
12. Аргументи на користь та проти політики протекціонізму.
13. Проблеми та перспективи розвитку України після прийняття до СОТ.

Рекомендована література:

1. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій. / Укладачі: проф. Малий І.Й., проф. Радіонова І.Ф., доц. Куценко Т.Ф., доц. Федірко Н.В. та ін. К.: КНЕУ, 2017 С. 160-171. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/kmdu%20fetau/2017/Macro_e-lectures_2017.pdf
2. Макаренко М. І., Семененко Т. О., Петрушенко Ю. М. Макроекономіка: підручник. 2-ге вид., переробл. Суми: СДУ, 2021. С. 270-294. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/86041/3/Makarenko.pdf>
3. Базилінська О.Я. Макроекономіка. 2-ге видання, виправл.: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2009. С. 288-301
4. Гронтковська Г.Є., Косік А.Ф. Макроекономіка: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2010. С. 323-352
5. Рут Френклін Р., Філіпенко А. Міжнародна торгівля та інвестиції / Пер. з англ.. К.: Основи, 1998. 743с.
6. Карбау Роберт. Міжнародна економіка / Пер. з англ. Р. Косодія. Суми: «Козацький вал», 2004. 652 с.
7. Сломан Дж. Економікс. Експресс-курс. 5-е изд. СПб.: Питер, 2007. С.564-608

Моделі відкритої економіки

Основні категорії та поняття, необхідні для засвоєння теми: *закрита економіка; відкрита економіка; мала відкрита економіка; велика відкрита економіка; чисті іноземні інвестиції; чистий експорт; мобільність капіталу; світова процентна ставка; фіксований обмінний курс; гнучкий обмінний курс; подорожчання національної валюти; обезцінення національної валюти; модель Мандела – Флемінга; грошова політика в моделі Мандела – Флемінга; бюджетно-податкова політика в моделі Мандела – Флемінга; зовнішньоекономічна політика в моделі Мандела – Флемінга.*

Довідковий матеріал (Порівняльні узагальнення)

Параметр порівняння	Приватна закрита економіка	Змішана закрита економіка	Змішана відкрита економіка
ВВП	$Y = C + I$	$Y = C + I + G$	$Y = C + I + G + NX$
Функція споживання Кейнса	$C = C_0 + MPC * Y$	$C = C_0 + MPC * (1-t) * Y$	$C = C_0 + (MPC - im) * (1-t) * Y$
Мультиплікатор витрат	$m_e = \frac{1}{1 - MPC}$	$m_e = \frac{1}{1 - MPC(1 - t)}$	$m_e = \frac{1}{1 - (MPC - im)(1 - t)}$
Чинник впливу на динаміку ВВП	$\Delta Y = \Delta I * m_e$	$\Delta Y = \Delta G * m_e$ $\Delta Y = - \Delta T * m_t$	$\Delta Y = \Delta NX * m_e$
Модель «вилучення-ін'єкції»	$S = I$	$S + T = G + I$	$S + T + IM = I + G + EX$
Заощадження	$S = Y - C$	$S = Y - T - C$ $S_g = T - C_g$ $S_N = S + S_g$ $S_N = Y - C - C_g$	$S_N = NX + I_N$
<i>Позначення та символи, що використовуються</i>			
Y	реальний ВВП (доход)		
C	споживчі приватні витрати		
I	приватні валові внутрішні інвестиції		
G	державні закупки		
NX	чистий експорт		
C_0	автономне споживання		
MPC	гранична схильність до споживання		
t	ставка оподаткування (частка від доходу)		
im	гранична схильність до імпорту		
T	податки		
m_t	мультиплікатор податків		
S	приватні заощадження		
EX	експорт		
IM	імпорт		
C_g	державне споживання		
S_g	державні заощадження		
S_N	національні заощадження		
I_N	національні інвестиції		

Завдання для самостійної роботи

Задача 1.

Обмінний курс (e_n) гривні до долара на початку 2022 року дорівнював 28 грн./\$. На початку 2023 року рівень цін (P^*) у США зріс в 1,1 рази, а в Україні (P) – у 2 рази. Яким повинен бути на початку 2023 року номінальний курс (e_{n+1}) гривні до долара, щоб реальний курс залишився без змін?

$$E = e \frac{P}{P^*},$$

E – реальний обмінний курс; E – номінальний обмінний курс, \$/грн.

Задача 2.

Країна Багатія є малою відкритою економікою. Внаслідок несподіваних змін у світовій моді попит на вироби Багатії на міжнародних ринках зменшився.

А) Що сталося у Багатії із заощадженнями, інвестиціями, чистим експортом, процентною ставкою та обмінним курсом?

Б) Жителі Багатії люблять подорожувати за кордоном. Як зміна обмінного курсу їхньої валюти вплине на поїздки за кордоном?

Задача 3.

ВВП в поточному році в країні становить 650 млн дол., споживання – 340 млн дол., державні видатки – 150 млн дол., інвестиції – 90 млн дол., офіційні резерви центрального банку скоротилися на 20 млн дол.

Визначте величину чистого експорту в поточному році.

Задача 4.

Визначте величину приросту ВВП, якщо споживання в поточному році зросло на 70 млн дол., інвестиції – на 30 млн дол., а чистий експорт скоротився на 15 млн дол.

Задача 5.

Мала відкрита економіка уявної країни описується рівняннями:

$$C = 350 + 0,9DI;$$

$$I = 150 - 25r;$$

$$G = 100;$$

$$NX = 200 - 0,1Y - 75r;$$

$$M^D/P = 0,6Y - 150r;$$

$$M^S = 900.$$

За якого рівня цін в економіці встановиться рівновага за умови, що світова відсоткова ставка становить 4 %?

Задача 6.

Відкрита економіка описується рівняннями:

$$C = 1450 + 0,5Y;$$

$$I = 950 - 150r;$$

$$G = 300;$$

$$NX = 350 - 0,25Y - 75r;$$

$$T = 100;$$

$$LM = 3\,400.$$

Визначте рівноважну відсоткову ставку за умови міжринкової рівноваги відкритої економіки.

Проблемні ситуації

1. Чи можливе існування країни, де б повністю були відсутні зовнішньоекономічні відносини. Якщо так, то що для цього повинно мати місце, якщо ні, то чому?
2. Проаналізуйте зміну структури експорту та імпорту України у 2021 р. у порівнянні із 2001р.

Питання для закріплення та самоконтролю

1. Макроекономічна рівновага невеликої відкритої економіки. Загальна характеристика моделі Мандела-Флемінга.
2. Результати фіскальної, грошової та зовнішньоторговельної політики при плаваючому обмінному курсі.
3. Механізм дії фіксованого обмінного курсу на економічні процеси.
4. Принципи і підходи до оцінки результатів економічної політики у великій відкритій економіці.

Рекомендована література

1. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій. / Укладачі: проф. Малий І.Й., проф. Радіонова І.Ф., доц. Куценко Т.Ф., доц. Федірко Н.В. та ін. К.: КНЕУ, 2017 С. 160-171. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/kmd_u%20fetau/2017/Macro_e-lectures_2017_.pdf
2. Макаренко М. І., Семененко Т. О., Петрушенко Ю. М. Макроекономіка: підручник. 2-ге вид., переробл. Суми: СДУ, 2021. С. 270-294. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/86041/3/Makarenko.pdf>
3. Гронтковська Г.Є., Косік А.Ф. Макроекономіка: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2010. С. 581-620
4. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: В 2 т. Т.2. Пер. 16-го англ. изд. М.: ИНФРА_М, 2007. С.422-465
5. Хейне П., Боутке П., Причитко Д. Экономический образ мышления. 10-е издание.: Пер.с англ. М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. С.437-452
6. Сломан Дж.Экономикс. Экспресс-курс. 5-е изд. СПб.: Питер, 2007. С.406-419

Економічне зростання. Модель Р. Солоу.

Основні категорії та поняття, необхідні для засвоєння теми: економічне зростання; екстенсивний тип; інтенсивний тип; темп економічного зростання; фактори економічного зростання; показники економічного зростання; науково-технічний прогрес; продуктивність праці; фондовіддача; фондомісткість; норма заощадження; гранична продуктивність капіталу; модель Р. Солоу; стан сталої рівноваги; “золоте правило” Е. Фелпса.

Довідковий матеріал

Показники та тотожності		Методика розрахунку
Y		$= A * L^{\alpha} * K^{\beta}$
y		$= Y / L$
k		$= K / L$
i		$= I / L$
s		$= 1 - c$
MPK		$= \Delta y / \Delta k$
«золоте правило» нагромадження		$MPK = (d + n + g) * k$
Рівновага в моделі Р.Солоу		$s * y = (d + n + g) * k$
<i>Позначення та символи, що використовуються</i>		
Y	реальний ВВП (дохід)	
A	константа, що характеризує загальну ефективність виробництва	
α	коефіцієнт чутливості (еластичності) виробництва за працею L	
β	коефіцієнт чутливості (еластичності) виробництва до капіталу K	
K	запаси капіталу в економіці	
L	кількість працюючих в економіці	
y	продуктивність праці	
k	капіталоозброєність	
i	інвестиції на 1 працюючого	
c	споживання на 1 працюючого	
s	норма заощаджень	
d	норма амортизації, що відображує частку капіталу, яка щорічно зношується в процесі його використання	
MPK	гранична продуктивність капіталу	
n	темپ приросту населення	
g	темپ реалізації технічного прогресу	

Завдання для самостійної роботи

Задача 1.

Нехай виробнича функція має вигляд $Y = 10K^{0,3} \times L^{0,7}$.

- а) якщо загальний фактор продуктивності зростає на 2% в рік, а запас капіталу і ресурсу праці зросли на 1% кожний, то на скільки відсотків повинен зрости національний продукт країни?
- б) якщо величина накопиченого капіталу зросла на 2% на рік, то яке буде зростання загального випуску в цьому випадку?

Задача 2.

У країні з технологією виробництва, представленою виробничою функцією $Y_t = 0,8K_t^{0,4} \times L_t^{0,6}$, норма вибуття капіталу дорівнює 10%. Населення росте темпом 2% у рік. Річний темп технологічного прогресу дорівнює 3%. Розрахуйте норму заощаджень, що відповідає «золотому правилу» нагромадження.

Задача 3.

Відомо, що технологія виробництва описується виробничою функцією Кобба – Дугласа $Y = A \times K^\alpha \times L^\beta$, що має постійну віддачу від збільшення масштабу виробництва. Коефіцієнт еластичності випуску по капіталі дорівнює 0,3, а коефіцієнт еластичності випуску по праці досягає величини 0,7. Річний темп приросту населення 1%. Темп приросту капіталу дорівнює 4% у рік. Загальна продуктивність факторів виробництва щорічно зростає на 1,8%.

Який у цьому випадку буде темп приросту обсягу випуску?

Питання для закріплення та самоконтролю

1. Поняття економічного зростання та його фактори.
2. Базова модель економічного зростання Р.Солоу.
3. Визначення рівноважного стану економіки в моделі Р.Солоу.
4. Норма нагромадження і стан рівноваги.
5. «Золоте правило нагромадження».

Рекомендована література

1. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій. / Укладачі: проф. Малий І.Й., проф. Радіонова І.Ф., доц. Куценко Т.Ф., доц. Федірко Н.В. та ін. К.: КНЕУ, 2017 С. 172-184. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/kmd_u%20fetau/2017/Macro_e-lectures_2017_.pdf
2. Макаренко М. І., Семененко Т. О., Петрушенко Ю. М. Макроекономіка: підручник. 2-ге вид., переробл. Суми: СДУ, 2021. С. 202-235. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/86041/3/Makarenko.pdf>
3. Манків Григорі Н. Макроекономіка / Пер. з англ.; наук. ред. пер. С.Панчишина. К.: Основи, 2000. С. 108-152.
4. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: В 2 т. Т.1. Пер. 16-го англ. изд. М.: ИНФРА_М, 2007. С.368-385
5. Хейне П., Боутке П., Причитко Д. Экономический образ мышления. 10-е издание.: Пер.с англ. М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. С.485-502
6. Сломан Дж. Экономикс. Экспресс-курс. 5-е изд. СПб.: Питер, 2007. С.549-562

Макроекономіка

Методичні вказівки для самостійної роботи

Суми, РВВ, Сумський національний аграрний університет,
вул. Г.Кондратьєва. 160

Підписано до друку: березень 2023 р. Формат А5: Гарнітура Times New Roman Cyr

Наклад: 30 примірників Замовлення _____ Ум.друк. арк. 2,0
